

Bernard Teunissen (l) en Nico Maat zijn trots op het resultaat van deze mega-klus

'Nieuwe vervuiling moet voorkomen worden'

'Ik ben blij dat dit unieke project klaar is, maar tegelijkertijd is het jammer. Want het was voor mij een uitdagende klus, waarin ik m'n ei, vaktechnisch gezien, bijzonder goed kwijt kon.' Nico Maat, projectleider waterbodems bij Waterschap Rivierenland in Tiel, kijkt terug op de meest enerverende klus uit zijn loopbaan: het baggeren van de stadsgracht in Tiel. Een klus van vier miljoen euro, die een jaar duurde en waarbij gebruik werd gemaakt van een speciaal voor dit project ontworpen baggerponton, de zogenaamde Bombox.

Nico Maat is geestelijk vader van deze constructie, die nog niet eerder in Nederland werd toegepast. Nu dit karwei erop zit, heeft het Waterschap Rivierenland de zogenaamde stedelijke bagger in het hele werkgebied nagenoeg gesaneerd. De sanering was al eerder klaar in steden als Culemborg, Arnhem en Zaltbommel. Bernard Teunissen is samen met dijkgraaf Gerrit Kok bestuurlijk verantwoordelijk voor het baggeren in Tiel.

Volgens Teunissen was het in de tachtiger jaren al duidelijk dat de sterk vervuilde stadsgracht in Tiel schoon gemaakt zou moeten worden. De vraag was wie het karwei zou moeten uitvoeren, het voormalige zuiveringschap, de gemeente of de provincie. Er gebeurde vooralsnog niets. Totdat

de schappen fuseerden tot het Waterschap Rivierenland. Teunissen: "In het verleden hadden we hier in de regio te maken met meerdere polderdistricten en het zuiveringschap. Nu alles is gefuseerd tot een groot waterschap, is er sprake van een brede aanpak. Het achterstallig onderhoud, dat we voornamelijk in de steden is aangetroffen, is nu weggewerkt. Het stedelijk water is nu vrijwel overal schoon. Maar het heeft vooral in Tiel, waar veel gepraat moest worden, lang geduurd. Bovendien bleken de eigendomsverhoudingen van de grond binnen het gebied erg ingewikkeld te zijn. Na de fusie werd helder hoe de verhoudingen lagen en konden we met drie partijen verder gaan: de gemeente Tiel, de provincie en het Waterschap Rivierenland. En we konden gebruik maken van een subsidie-

regeling, waarbij de gemeente Tiel en het waterschap groot deel van de kosten vergoed kregen." Het werk aan de stadsgracht en de Plantage kon in de zomer van 2006 van start gaan, nadat al eerder het water langs de Nieuwe Tielseweg en de Dode Linge gesaneerd was. Hier werd respectievelijk 10.000 en 30.000 m³ vervuilde baggerspecie naar boven gehaald, een kilometer natuurvriendelijke oever aangelegd en twee kilometer beschoeiing geplaatst. De sanering van de stadsgracht was een ingewikkelder klus. Hier waren de risico's veel groter. Er moest rekening gehouden worden met de aanwezigheid van munitie uit de Tweede Wereldoorlog. De gemeente, verantwoordelijk voor de veiligheid, en het waterschap hebben dit project zo zorgvuldig mogelijk aangepakt. Alle veiligheidsmaatregelen werden gebaseerd op het ergste scenario dat zou kunnen gebeuren.

Veiligheid rond het project
Projectleider Nico Maat: "Er waren veel onzekerheden. Zo wisten we niet of er na de oorlog wel eens gebaggerd is. We hebben detecties laten uitvoeren, maar ook die gaven geen duidelijk beeld. Dat we veel munitie zouden tegenkomen, was wel zeer waarschijnlijk. Dat het moeilijk werken zou worden, was ook een ding dat zeker is. Nergens in de regio staat de bebouwing zo dicht bij het water als in Tiel. Daarom werden er strenge veiligheidsmaatregelen door de gemeenteraad geformuleerd. Niemand zou ietsel mogen oplopen, evacuatie werd niet toegestaan en er zouden ook geen ruiten mogen breken, om maar een paar van die eisen te noemen." Door TNO werd onderzocht wat de veiligste methode zou zijn. Dit bureau kwam onder meer tot de conclusie dat ramen van huizen binnen een straal van veertig meter van het water afgedekt zouden moeten worden. Ieder huis zou hier een week lang onbewoond moeten

zijn, wat in feite een evacuatie betekende. Maat: "Deze methode zou veel weerstand oproepen bij de inwoners. Bovendien waren er hoge kosten mee gemoeid."

De Bombox
De projectleider had een beter idee en ontwierp speciaal voor dit project een baggerponton, met daarop een omgekeerde stalen container. Aan de achterzijde zit een opening waardoor een duwboot in en uit kan varen. In de container vult een drijvend kraanschip de bakken met bagger. De machinist werkt vanuit een beveiligde cabine. Bij een ontploffing blijven de rondvliegende scherven in de container. Dit staaltje van technisch vernuft kreeg de naam Bombox.
Maat: "Ik ben eerst met dit idee naar dijkgraaf Kok gestapt. Die zag er wel wat in en stelde voor burgemeester De Vreeze te raadplegen. De burgemeester voelde er ook wel voor, maar stelde wel duidelijke eisen in verband met de veiligheid. Zo zou de veiligheid ook gegarandeerd moeten worden door TNO. Deze organisatie kon deze klus er op dat moment niet bijhebben en daarom zijn we uitgeweken naar een vergelijkbaar bureau in Schotland, die de door ons voorgestelde aanpak kon onderschrijven."
In september 2005 konden burgemeester De Vreeze en dijkgraaf Kok het startsein geven voor het karwei, dat aan de Looierstraat begon. Een karwei met als doelstelling: helderder en schoner water. Dit betekent dat naast het weghalen van de bagger, ook puin en ander afval uit de bodem verwijderd zou worden. Dit is, behalve voor een goede en snelle doorstroming van het water, ook gunstig voor de natuur. Planten, vissen en watervogels zullen terugkeren en beter gedijen in het schone water. Nico Maat kan nu de balans op maken. Er werd 17.000 m³ verontreinigde bagger verwijderd. Het vermoeden dat er veel munitie in de gracht zou lig-

gen, werd bewaarheid. In totaal werden circa 500 grote en kleine explosieven gevonden. Maar er kwam nog veel meer boven water. Om daarvan een globale opsomming te geven: 15 pistolen en geweren, waaronder recente exemplaren, 400 m³ oud ijzer, 150 fietsen, enkele (lege) parkeermeters, tientallen mobiele telefoons, verschillende horloges, diverse bankpasjes en een baanpermisatie van de golfbaan. Ook de oogst in de sector "lugubere vondsten" was omvangrijk.
Zo werden twee mensenschedels en honderden koeienschedels en botten uit het water gehaald. Daarnaast zijn vele archeologische vondsten gedaan, die vermoedelijk dit najaar tentoongesteld zullen worden. Hoe vuil de stadsgracht was, wordt aangetoond door de ernstige verontreiniging van de bagger, onder meer met zware metalen. De bagger werd afgevoerd naar stortplaatsen in Druten en Drempt. Bovendien is circa 1500 meter beschoeiing geplaatst en zal de keermuur aan de Olie-molenwal herbouwd worden.

Nico Maat is, nu het werk erop zit, vooral blij dat er geen ongelukken zijn gebeurd. "Zo hebben we net voor de bouwvakvakantie een grote brisantgranaat gevonden. Daar had je bij wijze van spreken de Sint Maartenskerk mee op kunnen blazen. Achteraf zeg je, dat we toch wel risico's hebben gelopen. Dat betreft vooral de mensen die het wapentuig uit het water moesten halen. Door op alles goed voorbereid te zijn, hebben we ook die risico's weten te beperken." Bestuurder Teunissen: "Tiel heeft nu weer schoon water in de binnenstad. Er is veel gemeenschapsgeld aan besteed om de gracht schoon te krijgen. Nu is het belangrijk om nieuwe vervuiling te voorkomen. Ik heb helaas moeten constateren dat er toch al weer rommel in de stadsgracht ligt. Doodzonde....." Hij spreekt dat laatste woord uit met een diepe zucht.

Enige van de gevonden kleine explosieven en (Duitse) helmen...